

Породплата

за «РУСАНА» класисти:
в Австрії:
та члбний рік . . . 30 мар.
в п.т. року . . . 10 мар.
на черв'ячому . . . 5 мар.
на місяць . . . 170 мар.

За границею:
в п.т. рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на рік реку . . . 3 рублів
або 18 франків
Породплатне число по 10 сот.

РУСЬ

«Львів» ми оти і думу в вересні: а не польське мовство і шире не мовство,
бо руски ми серце і віра руска. — 8 Русалянових псалми М. Пашкевича.

Видать у Львові що дин
прим видла і руске сваят
о 6½ год. поподути.
Радикал. адміністративні
введення «Русаль» під
ч. і п. Дембровська (Кур-
чівка). Експедиція мислевя
в Агенції Соловйовского в
палаті Гавсманя.
Уроківши змерта слави
на попереднє застерення.—
Господарські мовочастки
альні від порту. — Оголо-
шення зазначити приймають
си по шові 20 с. від стрі-
чки, а в «Надєсаньї» 40 с.
від стрічки. Подати і при-
вати доновени по 30 сот.
від стрічки.

Вигляди соймової реформи виборчої.

(+) Найважливішою справою, яку крайньої сойм має полагати в сій останній сесії, є виборча реформа. Ще в 1905 р. ухвалили резолюцію, котрою поручили кр. видавцям зібрати матеріяли, статистичні дані і обробити начерк реформи. Тим самим сойм признав потребу і konieczність виборчої реформи. З того часу почав си в цілїм краю оживлений рух і тим напрямом а кожде сторонництво з свого боку і з свого становища заходило си коло сєї справи і дбало про неї своєю способом. Колич державна рада не лише ухвалила виборчу реформу, але вже лїтом зібрала си на основі нового закону виборчого, стала також соймовою реформа виборча певною і невідкладною справою. Ми вже згадували про начерк вироблений кр. видѣлом, як і про начерк давнише ще предложений д.ром Олесницьким з руського клубу і про внесенє Стапінського іменем польських людочів та д-ра Гломбінського іменем народоуних демократів предложених на попередній соймовій сесії. Колич ще перед відкритєм соймової сесії теперішньої зібрала си поперед виборча комісія, щоби приготувати нову організацію виборчу соймови, висловляли

ми вже тоді поважні сумніви, чи взагалі доведе ся справу соймова більшість до поладоди. З дотеперішних засідань виборчої комісії, котра закривав ся величю тайною, доходить вісти, що ледви чи так скоро упорав си комісія з своєю роботою і чи взагалі. супроти що раз нових начерків, які виринають, не остане ньсьо так, як висловив си міністер президент бар. Бек перед соціал-демократичном депутатством в сій справі, що виборча робота соймів лишити цінний матеріял новим соймам.

Замітїмо, що польські людочі відвожано виявляють погляди, що поки що радї би остати при куріяльній системі, а навіть соціалісти львівські в одній частині Львова заявили си або за загальним і рівним правом виборчим, без нерівних округів виборчих, і без доповнюющего кола, або коли се неможливе, то они пропонували ввагати. Ось хоч руський народ ісподї заявляв си за загальним, рівним, тайним і безпосередним правом виборчим, набрав консервативна більшість виборчої комісії щораз більшої вѣдвга, аби проволочи цілу справу або так її поладодити, щоби собі обезпечити певну перевагу. Висувають іменно аргумент, що сойма не можна порівнувати з державною радою, позаяк сойм однопалатний, а державна рада двопалатна і то лише законодавча а сойм є не лише законодатною але у великій частині і виконною

інституцією. Далше зазначають і се, що навіть парламентарне правительство складає ся з вибранців Корони, коли тим часом крайній видїл яко автономичне правительтво складає си лише з вибранців сойма і яко адміністраційна власть управив, має більші права від державної ради. Заддї того не можна порівнувати обидвох сих інституцій і центральне правительтво мало заявити, що не предложит до санкцій виборчої реформи з загальним, рівним, безпосередним і тайним голосуванєм.

Однак і посеред соймової правіци нема згоди в поглядях. Найнепривадиливше в начерк відомого загально презеса польського комітету виборчого Тадея Цєньського, котрий оставляє вірилісти і куриво більших власників, а побіч них дає 9 заступників з поміж найвише оподаткованих промисловців і купців. Ренту посів діяти на три виборчі кола після високости оплалених безпосередних податків і ступні інтелігенції. В першій колї голосували б, що платять якийсь безпосередний податок до висоти 50 К, а крім того всі з елементарним образованием. В другім колї голосували б, що платять податки над 50—75 К, або скінчили середні школи. В третім голосували б найвише оподатковані (понад 75 К річно, окрім великої послисти, котра голосує в окремій курії) або люди з академічним образованием. Кожде

Памяти Івана Карповича Тобилевича^{*)}

Помер Тобилевич — Іван Карпович...

Для тих, хто знав про його тяжку хворобу, смерть Івана Карповича не явилась чимсь нежданим: рах пенчїки і селезїнки на сьомому десятилітї житя людини не може подавати гарних надїв, та несєг так, азнаючи дуже колись натуру неждїчка, трудно доду сподівати си, що кінець настане так скоро...

Сумна звістка облетїти Україну, перенєсет ся за її межї і сумом обгорне серця всіх, кому доводило си мидувати си чудовою грою Івана Карповича на сцені, що бачив або читав його твори, кому дорогї інтереси і розвиток ук.їнського народу.

В ту хвилину, коли труну з неждїчком ще не засипано землею, не личить підводити останні рахунки його житя і діяльностї. Се дїло зроблять у свій час наші історики.

Алеж особа Івана Карповича така видатна, така судїльна, така популярна, що ми не можемо обмежити ся переказом самої сумної звістки про його смерть і вважаме потрібним пригадати хоч головищі хвилї його житя, його заслуги перед рідним краєм.

Іван Карпович, на українській сцені і в дїятератї відомий під псевдонїмом Карпенка-Карого, родив си 14. вересня 1845 року в с. Арсенїчї біля Славявету. Батько його був чинником. З сєї талановитї семї випили окрім Івана Карповича ще й Саложник, Саксаганський та їх сестра Садонька.

Одбравши освіту всього тільки в межах програми повітової школи, Іван Карпович не залишив своєї науки, а лав про свою самоосвіту самотужки, наоджджуючи брак спеціального вихованя то читанєм книг, то розмовами з розумними людьми. Путищя книжок в глужкому заучку Херсонщини, розумїють си, не легко було добувати; найбільший вплив на розвиток Ів. Карповича мав відомий український діяч Д. П. Пильчиков. Обставини житя Тобилевичів зовсім не при-

няли порівнянн молодого Івана Карповича. Недостатки семї дуже рано примусили його шукати служби, щоби мати шматок хлїба. Ради сього мусїв він служити спочатку в Бобринї разом з М. Л. Кропивницьким, а потім в ч. Блазеватї, в польщєйшї канцелярії. Чи була хоч яка крапля чогось спільного між брудним польщєйським участком і молододо талановитою особою Івана Карповича, не трудно собі уявити. Він всею душою рвав си до вишого житя. В сєй першод свого житя мисляв він свою першу драму «Бурлак»: З великим успіхом виступав він на любительських виставах; сцена його дано набала. Приятелї, бачучи талановиту гру Івана Карповича, радяли йому кидати службу та їти на сцену.

Але Іван Карпович, як і один із його героїв (Іван Барильченко в «Суетї») дуже серйозно диняв си на завлянн театру, на службю аргїстїя, і не рїшав ся зробити неубачний крок... До тогож на його руках була вже семя, ради якої він думав дослужити двадцять п'ять років, щоби мати пенсїю. Та на жалє, чи краще скажати, на щастя сьому бажано не судило

таке коло вибирало третю частъ сѣй ренти послів (отже 33 до 37 — а разом 90—111).

Сей начерк п. Ценьского кривдит особливо селян, котрі мали би голосувати в поодиноких округах разом з иншими виборними першого кола, отже могли би мати 33—41 заступників, коли тимчасом тепер сльбська курія має 74 послів, а міста мала 28 послів.

Ренту послів вибирали ті, що платять над 50—70 К безпосередних податків, а таких в цім краю є около 50.000. Отже тим способом побіч курії великої власности повстали би ще дві нові упривілейовані курії зосеред найвищие оподаткованих з кривдою селянства і міщанства.

Другий начерк п. Божинського о ділитъ виборців на дві часті. Одна частъ загальна, мала би вибрати половину всіх послів (90—106), а друга частъ заводова разом з бірлістатами вибирала другу половину послів (90—106). Загальні курії мали би право голосованя всі повнолітні мужчини, аде голосоване мало би бути посередне і плоральне для ищите оподаткованих і більше образованих. В заводовій курії голосувалиб найвищие оподатковані, що платять в рішльцій групі над 150 К податку ґрунтового, в промисловій над 200 К заробкового податку, в групі інтелеґенції відповідний податок особисто-доходовий. Рільничя курія вибирала 48 послів, курія інтелеґенції 28, курія торгово-промислова 16 послів, а ремісничя 10 послів.

Начерк посла Божинського намагає ся отже забезпечити щонайменше половину соймових мандатів консервативній більшості і запевнити консервативний характер союу.

Вспомягаю знов в начерку Д-ра

ся збути ся. Рокѣ 1881 Карпенка-Карого адміністративним порядком нислано за належність до української громади в г. Новочеркаск.

У заслані Іван Карпович захопив ся писанем своїх драм («Безталяна», «Бондарина» і «Мартин Боруля»)

Коли йому дозволено було переїхати до себе на хутір, він почав працювати коло землі. Проживши довго серед селян одинаковими з ними інтересами, горем і радощами. Ів. К. здобув собі те, чого не дасть ніяка школа: він зрозумів душу, психологію українського селянина, його погляди, звички, горе і радість. Ось через це в його творях і в грі Ів. Карповича такі гері, як Калитка («Сто тисяч» і «Хаазін»), Серпокрал (По над Дніпром) та інші селянські типи виходять мов живі, всім нам знайомі і рідні.

Ми не будемо перекривати зміст його драм, комедій, жарків. Твори Карпенка-Карого відомі всім, хто цікавиться ся українським театром, дуже добре. Вони являють ся справжньою окрасою репертуру українських труп і принаджують на українські вистави широку публіку. (Колись буде).

*) Для доповненя невідної споминки нашої про І. Тобілевича подаємо же агаду присвячену его памяті в «Раді». — Ред. Руск.

Гломбінського стонть за загальним правом виборчим, а сойм мав би складати ся з 180 послів. З тих 115 ябиралаб загальна курія, аде рівність права виборчого не мала би бути обмежена ценою податку і інтелеґенції, котрий давав би право до 2 голосів. Крім того мав би ще бути заведений на зюравський взір народний кастер, але що до сего ще они не рішили ся, бо боять ся подати краю. Крім послів з загальної курії входилоб ще 12 бірлістів, 44 з курії рільничої, котрі платять найменше 200 К податку і 9 з промислово-торгової курії.

Загальна курія вибиралаб в 36 округах, рільничя в 8-ох а торговельна в 3 х.

Все те начерки не зовсім ще установлені, бо щораз виринають нові думки і помисли, а се ще більше справу утрудняє і причиняє ся до проволочки, так що можна мати поважні сумніви, чи з того що вижде.

Одначе провідники і політики соймової більшости повинні тямити, що супроти загальної струї не можна буде остати ся, а всякий опір проти реформи поособляє лише найкрайнішим живцям. Начерк закона д-ра Олесницького, як злепешити польські деники, не має виглядів перейти в сойм (се зовсім легко зрозуміти при теперішнім складі союу), хоч Сташньский з людочими зобов'язав ся сей начерк піддержувати. Др. Олесницький висловив ся перед кореспондентом Slow a Polsk-ogo, що ліпше буде, наколи не буде ухвалена ніяка виборча реформа, як мала би перейти окорисна для руского народу, бо при оживленні свідомости рускої суспільности вижде значніше число руских послів до союу, котрі зможуть осигнути ліпший вислід як се тепер можливо.

Перші здобутки.

Для кожного народу, що прокидаєть ся в ніковичного сну, починає робити тяжкі кавдани гнету національного, економічного, політичного та культурного — одною, з найращих, найпотрібніших цілей являють ся власний університет.

Ми добре памятаємо, який знал викликала серед українського громадянства, такого, здавалось, байдужного, інертного, постанови київських, харківських та одеских студентів-Українців, в котрих вони домагали ся заправдою українських катедр з викладовою українською мовою. Постанови та заходи київських студентів-Українців викликали навіть цілий великий рух, що захопив широкі верстви українського селянства та робітників.

В кожному з трьох університетів, що стонть на території українського народу, сирива з українськими катедрами стоєд якине. В київському університеті все час вела ся напружена, інтензивна боротьба з чорносотенними та, з незначними винятками, вороже настроєними до українства професорами. Ся робить

примусила студентів-Українців насамперед до самоорганізації. І дійсно, ми бачимо, що протимом всього минулого академічного року українське студентство гуртуєть ся в політичні фракції—у. с. р. г. д.—та в міжпартиівну студентську громаду. Сяж боротьба примусила їх втяти до своєї справи поступове польське, єврейське, російське студентство та студентство інших національностей. Студенти України зумили показати їм всю необхідність, всю демократичність домаган українських катедр, як першого кроку до повного українщення університету. Та квіські професори визнали питання про українські катедри неважним і на всі домаганя згірділо відмовляти.

У харківському університеті поступові професори не тільки підтримали до міністра народної просьвіти, щоб було дозволено одкрити на університеті українські катедри. Відомо, що міністерство на се проханя одповіло негативно (відмово).

І тільки в одескому університеті, і то вже наприкінці року почав пр. доц. О. Грушевський читати українською мовою курс української історії.

Таким чином, минулий академічний рік не давав ніяких надій на те, що сирива з українськими катедрами в будущому році стонть краще. І сирива — Київ, пілнора реакції з «професорами» а ла Флоринський, що не визнають навіть факту ігноруваня українського народу, харківським міністерство кидав колоти під ноги і тільки Одеса перша правдивим способом пішла по новому шляху, зробила перші кроки до українщення університету.

Алеж на щасте за сям добрим прикладом Одеси в сьому році пішли і інші університети. В київському університеті, тому самому університеті, де засів професор «славист», що не визнає українського народу, оголошено цілий ряд курсів по українознавству — нової української літератури, практичних занять по давній українській літературі і українській історії. Курси української літератури читатимуть ся також і на висних жіночих курсах у Києві. У Харкові теж оголошено цілий ряд українських курсів: проф. Сумцов читатиме українською мовою курс української народної словесности, проф. Халанський читатиме курс української мови та вестиме практичні заняття по ній. Пеню й Одеса не одстане од інших університетів.

Таким чином, нарешті українське громадянство діялоб так гариче сподіванів курсів по українознавству по всіх університетах, що стонть на території українського народу. Початки добр' зроблено, і українське студентство повинно їх використати. Сирива з українцям нашим університетів раз почавшись, неминує дійде до свого логічного кінця і зробить український народ рівноправним культурно членом серед інших народів.

Од нас самих тепер залежить, щоб сирива пішла швидше. Ось через що сповна українського студентства та українських проф'сорів являють ся побити, щоб всі сі тимчасові курси зробили ся постійними і викладали на них укра-

